

Ομιλία της Επιτρόπου Μαρίας Δαμανάκη
στην Ελληνική Εταιρεία Γυναικών Πανεπιστημιακών (ΕΛΕΓΥΠ) –
«Η Γυναίκα στο Δημόσιο Βίο»

Αθήνα, 11 Ιανουαρίου 2013

Αγαπητές φίλες, αγαπητοί φίλοι,

Χαίρομαι ειλικρινά που βρίσκομαι απόψε μαζί σας και θέλω θερμά να ευχαριστήσω για την πρωτοβουλία και την πρόσκληση την Ελληνική Εταιρεία γυναικών Πανεπιστημιακών. Με πολλές και πολλούς απ' εσάς τόσο από το πάνελ των ομιλητών, όσο και από το εκλεκτό ακροατήριο μας συνδέουν κοινές προσπάθειες σε βάθος χρόνου και μια μακρά πορεία επιτυχιών και δυσκολιών στην εξέλιξη του γυναικείου ζητήματος στην Ελλάδα και την Ευρώπη. Για το λόγο αυτό, η συζήτηση μαζί σας είναι πάντα ενδιαφέρουσα και χρήσιμη. Επί πλέον αποτελεί την αναγκαία συνέχεια ενός διαχρονικού διαλόγου που παραμένει πάντα ζωντανός και επίκαιρος.

Η γυναίκα στο δημόσιο βίο είναι ένα παλιό θέμα που στις σημερινές συνθήκες της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης αποκτά νέες διαστάσεις και περιεχόμενο. Η βίαιη συρρίκνωση των κοινωνικών δικαιωμάτων και η συμπίεση του κοινωνικού κράτους που βιώνουμε στην Ευρωπαϊκή Ένωση τα τελευταία χρόνια προσδίδουν στο θέμα νέα πολυπλοκότητα. Δημιουργούν ανάγκη για νέες πολιτικές που θα ανταποκρίνονται στα δεδομένα της εποχής και θα προασπίζουν τα δικαιώματα και τη θέση των γυναικών στις συνθήκες της κρίσης, της απώλειας εισοδημάτων, θέσεων εργασίας και κοινωνικών περικοπών. Υποστηρίζω πως παλιές διεκδικήσεις όπως αυτή της γυναικείας εργασίας, της ίσης αμοιβής για ίση εργασία, ή του μη αποκλεισμού από θέσεις ευθύνης λόγω φύλου επανέρχονται στο προσκήνιο ως κεντρικά θέματα της παρουσίας των γυναικών στο δημόσιο βίο.

Είναι ιστορικό πλέον δεδομένο, πως εδώ και περισσότερο από έναν αιώνα οι γυναίκες καταφέραμε πολλά. Παλέψαμε, συγκρουστήκαμε, κουρασθήκαμε αλλά πετύχαμε την έξοδο στο δημόσιο βίο με αξιώσεις και φιλοδοξίες. Το κρίσιμο σήμερα είναι να μην

επιτρέψουμε η πορεία αυτή να θυσιαστεί στο βωμό των σημερινών προβλημάτων που παράγει η κρίση. Πρόσφατη έρευνα της Κομισιόν τον Νοέμβρη 2012, που μελετά τις επιπτώσεις της κρίσης στην υπόθεση της ισότητας των δύο φύλων, καταλήγει πως μόνο το ένα δέκατο των πολιτικών πρωτοβουλιών του 2011 για την αντιμετώπιση της κρίσης, έχουν λάβει υπ' όψη τους τον παράγοντα φύλο και το ζήτημα της ισότητας. Αυτό πρέπει να το αλλάξουμε χωρίς χρονοτριβή. Είναι καθοριστικής σημασίας η διάσταση του φύλου να υπάρχει και να ενσωματώνεται σε όλες τις πολιτικές και δράσεις για την αντιμετώπιση της κρίσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Είναι επίσης αναγκαίο οι πολιτικές μας να γίνουν πιο ευέλικτες σε ότι αφορά τις μεγάλες διαφορές που εντοπίζονται μεταξύ των ταχυτήτων ενσωμάτωσης της ισότητας στα διάφορα κράτη μέλη της Ε.Ε. Προσωπικά υποστηρίζω πως ο Ευρωπαϊκός Νότος έχει απόλυτη ανάγκη σήμερα από πρωτοβουλίες και κονδύλια για θετικά μέτρα στήριξης των γυναικών ιδιαίτερα στο πεδίο των κοινωνικών υποδομών, που περιορίζονται ή καταρρέουν.

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία της Eurostat, που έχουμε στη διάθεσή μας, στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 27, το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών είναι κατά 13% χαμηλότερο από αυτό των ανδρών. Επιπλέον, οι γυναίκες αμείβονται συνολικά κατά 18% λιγότερο από τους άνδρες για την προσφορά ίσης εργασίας. Έχει υπολογισθεί πως μια γυναίκα θα έπρεπε να δουλέψει 64 μέρες περισσότερες το 2011 για να κερδίσει όσα ένας άνδρας κέρδισε το 2010. Να σημειώσουμε επίσης πως παρά την υψηλότερη επίδοση των γυναικών στο πεδίο των σπουδών και της ειδίκευσης – πλέον οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν το 60% των κατόχων Πανεπιστημιακών τίτλων στην Ευρώπη – η επαγγελματική τους εξέλιξη είναι αντιστρόφως ανάλογη. Μόνο ένα από τα επτά στελέχη που συμμετέχουν στα διευθυντικά όργανα των κορυφαίων ευρωπαϊκών εταιριών είναι γυναίκα (ποσοστό μόλις 13,7%) και βεβαίως μόνο μία γυναίκα στα 30 άτομα κατέχει θέση διευθύνοντος Συμβούλου ή επικεφαλής μεγάλης επιχείρησης (ποσοστό 3,2%).

Είναι φανερό πως το λεγόμενο «γυάλινο ταβάνι» αποδεικνύεται πολύ ανθεκτικότερο σε πανευρωπαϊκό επίπεδο απ' όσο – οι παλαιότερες τουλάχιστον – υπολογίζαμε,

κάμποσα χρόνια πίσω. Εάν στην εικόνα αυτή συμπεριλάβουμε και τη στατιστική εκτίμηση ότι το 20-25% των ευρωπαϊών γυναικών έχουν πέσει θύματα σωματικής βίας τουλάχιστον μία φορά στη ζωή τους, αντιλαμβανόμαστε ότι έχουμε μπροστά μας μακρύ δρόμο και πολλά καθήκοντα.

Η παραπάνω καταγεγραμμένη Πανευρωπαϊκή εικόνα αποδίδει μόνο τη μέση Ευρωπαϊκή πραγματικότητα. Υπάρχει ένα επιπλέον κυρίαρχο και σοβαρό στοιχείο: Η μεγάλη ανισορροπία ανάμεσα στα κράτη-μέλη τόσο της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνολικά αλλά και της ευρωζώνης ειδικότερα. Για παράδειγμα, μιλάμε για Πανευρωπαϊκό ποσοστό απασχόλησης των γυναικών 62%. Το ποσοστό αυτό όμως οφείλεται κυρίως στην πρόοδο που έχει σημειωθεί την τελευταία δεκαετία στις χώρες της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης. Τα ποσοστά των περισσότερων χωρών του ευρωπαϊκού νότου είναι πολύ χαμηλότερα απ' αυτόν το μέσο όρο. Στη Μάλτα 41,6%, στην Ιταλία 49,5%, στην Ελλάδα 51,7% και στην Ισπανία 52%. Η Πανευρωπαϊκή εικόνα είναι μάλλον στατιστική και όχι πραγματική απεικόνιση.

Όπως θα γνωρίζετε το θέμα της αντιμετώπισης της ανεργίας έχει τεθεί πλέον ως κύριο στην ατζέντα της Κομισιόν. Η αύξηση της ανεργίας στην Ευρώπη και η έντονα αυξητική τάση που παρουσιάζει σε πολλές χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου είναι φαινόμενο που μας απασχολεί μόνιμα. Στο σημείο αυτό χρειάζεται να τονίσουμε ότι όπως καταγράφει μελέτη του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος για τη βελτίωση των Συνθηκών ζωής και δουλειάς για κάθε θέση γυναικείας εργασίας που χάνεται, χρειάζεται διπλάσια προσπάθεια για να ανακτηθεί όταν μεταβληθούν οι συνθήκες δεδομένου ότι τα εμπόδια που πρέπει να ξεπεραστούν για την ανάκτησή της δεν είναι μόνο οικονομικά. Έτσι η τόνωση και ενίσχυση της γυναικείας επιχειρηματικότητας, των νέων ευέλικτων μορφών εργασίας-φιλικών προς τη γυναίκα, οι πρωτοβουλίες της «έξυπνης» και «πράσινης» ανάπτυξης που προσφέρουν θέσεις εργασίας για γυναίκες οφείλουν να βρεθούν στο κέντρο της προσοχής μας, καθώς και τα προγράμματα ανακατάρτισης και επανειδίκευσης των ανέργων γυναικών.

Στις 14 Νοεμβρίου – η Κομισιόν υιοθέτησε, με πρόταση της Αντιπροέδρου της κ. Βίβιαν Ρέντιγκ, - μετά από μακρά διαπραγμάτευση και με την προσωπική μου ενεργή συμβολή μεταξύ και άλλων επιτρόπων - μία νέα πρόταση οδηγίας που αναφέρεται

στην ανάγκη το ποσοστό των γυναικών στα όργανα διοίκησης (τα μη εκτελεστικά) των εισηγμένων εταιριών να φθάσει το 40% έως το 2020. Πρόκειται για μια απόφαση στρατηγικής σημασίας για την ισότητα των δύο φύλων. Έρχεται, μετά από δεκαετίες υποσχέσεων για αυτό-ρύθμιση και διόρθωση του ελλείμματος της γυναικείας συμμετοχής από την αγορά και την κοινωνική εξέλιξη, που παρέπεμπαν στον μέλλον κάθε νομοθετική πρωτοβουλία για το θέμα. Οι υποσχέσεις αυτές δεν επιβεβαιώθηκαν στην πράξη.

Η Κομισιόν κατέληξε πως η λήψη συγκεκριμένων νομοθετικών μέτρων είναι αναγκαία προκειμένου να αποκατασταθεί η επιθυμητή ισορροπία στη συμμετοχή των δύο φύλων και να αποδοθεί στις γυναίκες η θέση που αξίζει στην οικονομική και κοινωνική τους συμβολή στον παραγόμενο πλούτο. Βασιζόμαστε στην αρχή ότι η θέση ευθύνης πρέπει πάντα να πηγαίνει στον καλύτερο υποψήφιο ανεξάρτητα από το φύλο του. Δεν ζητάμε χατίρια. Απαιτούμε όμως καμία υποψήφια να μη χάνει τη διευθυντική θέση όταν της αξίζει, επειδή είναι γυναίκα.

Κάποιοι/κάποιες ίσως πουν ότι μπορεί οι γυναίκες να έχουν σήμερα πανεπιστημιακούς τίτλους, ίσως όμως δεν έχουν την πλήρη εκπαίδευση και εμπειρία που απαιτούν οι υψηλές θέσεις ευθύνης. Δεν είναι έτσι. Με βάση δεδομένων από τις μεγαλύτερες Ευρωπαϊκές Σχολές Διοίκησης Επιχειρήσεων με 7.500 γυναίκες έτοιμες να διοικήσουν (board ready women). Όλες αυτές οι γυναίκες πληρούν απολύτως τα κριτήρια εταιρικής διακυβέρνησης, όπως αυτή ορίζεται στις προδιαγραφές των εισηγμένων εταιριών. Η δεξαμενή των ταλέντων, λοιπόν, υπάρχει αλλά δεν αξιοποιείται. Στόχος μας είναι να κάνουμε την αξιοποίησή της θέμα της επικαιρότητας στον κόσμο των επιχειρήσεων.

Το θέμα της ισότητας αφορά βεβαίως και τους τομείς της εκπαίδευσης και της εργασίας. Η Κομισιόν προσφέρει αρκετές πρωτοβουλίες για την ενθάρρυνση της συμμετοχής των γυναικών στην έρευνα και την καινοτομία μέσω του άξονα FP7 και μελλοντικά το Horizon 2020. Η πρωτοβουλία Science in Society παρέχει οικονομική στήριξη σε ερευνητικούς οργανισμούς να καταρτίσουν προγράμματα ισότητας των φύλων. Το πρόγραμμα χρηματοδοτεί επίσης την κατάρτιση των ερευνητών για την καλύτερη ενσωμάτωση των θεμάτων φύλου σε ερευνητικά προγράμματα.

Οικονομική στήριξη παρέχεται και για την κινητικότητα των ανδρών και γυναικών ερευνητών εντός των δράσεων του προγράμματος Marie-Curie Skłodowska οι οποίες ενθαρρύνουν τις γυναίκες να εργαστούν στον τομέα της έρευνας και μέσα από μια σειρά μέτρων να τους βοηθήσει να ισορροπήσουν την καριέρα τους και την οικογενειακή ζωή. Οι υπότροφοι έχουν ελκυστικές συνθήκες εργασίας με πλήρη κοινωνικά οφέλη, συμπεριλαμβανομένων της άδειας μητρότητας, σύμφωνα με τις αρχές της «Ευρωπαϊκής Χάρτας του Ερευνητή και τον κώδικα δεοντολογίας για την πρόσληψη ερευνητών». Κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες, υπότροφοι μπορούν να εργαστούν με μερική απασχόληση και να συνδυάσουν την προσωπική τους ζωή με την εξέλιξη της σταδιοδρομίας τους. Τέλος, οι γυναίκες που επιθυμούν να συνεχίσουν την καριέρα τους μετά από μια διακοπή μπορούν να επιστρέψουν στην έρευνα. Σχεδόν το 40% των υποτρόφων Marie Curie-Skłodowska που χρηματοδοτούνται είναι γυναίκες.

Αγαπητές φίλες και φίλοι,

Η πολιτική της Κομισιόν ήταν πάντα και σταθερά υποστηρικτική στην υπόθεση της ισότητας των δύο φύλων. Δεν είναι υπερβολή πως με τη συμπαράστασή της τα ζητήματα ισότητας των δύο φύλων στην εργασία και την κοινωνία ξέφυγαν από το περιθώριο και έγιναν κεντρικά ζητήματα δικαιοσύνης και δημοκρατίας για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Έτσι θα συνεχίσουμε. Η δέσμευση του Προέδρου Μπαρόζο και όλου του Κολεγίου είναι δεδομένη. Το 2010 υιοθετήσαμε μία στρατηγική με πέντε άξονες προτεραιότητας για την περίοδο 2010-2015 με τους εξής στόχους: Ισότητα στην αγορά εργασίας, Ισότιμη οικονομική ανεξαρτησία για άνδρες και γυναίκες, Ισότητα στις αμοιβές μεταξύ ανδρών και γυναικών, Ισότητα στις θέσεις ευθύνης και τα κέντρα λήψης αποφάσεων, Προώθηση της υπόθεσης της ισότητας και έξω από τα όρια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο πλευρό όλων των γυναικών του κόσμου που αγωνίζονται για τα δικαιώματά τους.

Κλείνοντας θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για την προσοχή σας και να σημειώσω πως αυτές οι πρωτόγνωρες συνθήκες που βιώνουμε, δεν αντιμετωπίζονται ακολουθώντας απλώς και μόνο την πεπατημένη. Χρειαζόμαστε επαγρύπνηση και ευελιξία. Γνώση και

επιμονή. Να συντηρήσουμε κατακτήσεις και να οργανωθούμε για την ανάκαμψη
Είμαι αισιόδοξη πως με ρεαλισμό θα καταφέρουμε.